

Albert Rumbach

BLAD UR
ANTECKNINGSBOKEN

TILLÄGNADE

ALBERT RUNBÄCK

19 $\frac{30}{8}$ 44

ALBERT RUNBÄCK

ORGELMÄSTAREN

TONSÄTTAREN

KYRKANS HÄNGIVNE TJÄNARE

BRINGAS DE BÄSTA VÄLGÅNGSÖNSKNINGAR

PÅ FEMTIOÅRSDAGEN

19 $\frac{30}{8}$ 44

Ingrid Abring

Erik Börjegård

Arthur Adell

Gunnar Caroli

Gertrud och Thure Andersson

Rolf Forsman

Johannes Andersson

C. W. K. Gleerups förlag

Reinhold Andersson

Karl Gustafsson

Arne Andreasson

Hallands Kyrkosångsförbund

Emil Bengtsson

Harplinge kyrkokör

Knut Bernhold

Lars Lindhagen

Sture Bjärbo

Albert Lysander

Ella och Ragnar Blennow

Elma Löwegreen

<i>Nordiska Musikförlaget</i>	<i>Carl E. Rosenquist</i>
<i>Anna Nilsson</i>	<i>Lennart Runbäck</i>
<i>Hildur och Thure V. Olsson</i>	<i>S. C. A.</i>
<i>Edla Persson</i>	<i>Söndrums kyrkokör</i>
<i>Karin och Knut Peters</i>	<i>Algot Werin</i>
<i>David Pahlsson</i>	<i>Waldemar Åhlén</i>

Båstad.

I.

Längst in i Laholmsbukten, skyddat av Hallandsås, ligger den lilla idyllen Båstad, sedan många år känd och berömd som sommarplats och badort. Ur den gammaldags låga bebyggelsen med sina förtjusande trädgårdar höjer sig en ålderdomligt ståtlig kyrka med sitt trappgavelstorn, så som man föreställer sig att medeltidens människor älskade se Guds hus resa sig högt över människors boningar. För de flesta är väl Båstads helgedom en kyrka som andra, fastän redan dess arkitektur, den treskeppiga interiören med sin koromgång borde inränga den bland landets sevärdar. Men för den som fått förmånen att komma in i det liturgiska och kyrkomusikaliska liv som lever inom dess helgade murar, både »i vardagslag» och vid särskilda tillfällen, blir denna kyrka något ganska enastående i landet. Ty vad i synnerhet det kyrkomusikaliska beträffar, har Båstad varit betydligt före sin tid och länge stått som ett föredöme för många, tack vare kantor Albert Runbäck, verksam här sedan 1917.

Redan de yttre betingelserna äro särdeles gynnsamma. Säg den kyrka i landet som kan ståta med tre orglar av högsta kvalitet! Det gamla Ekengrenska verket från 1792 fick naturligtvis som de flesta orglar av denna typ uppleva sin förnedringstid, då det 1918 vrakades för en modern romantisk klangmaskin. Det blev emellertid tillvarataget, restaurerades 1929 och har sin plats i tornkammaren bakom huvudorgeln. Dess klanger och möjligheter måste betecknas som helt enkelt fantastiska, trots att det icke har en enda av de tekniska finesser man vanligen numera räknar med. I jämförelse härmed tedde sig snart den nya orgeln tämligen blek och ensidig. En genomgripande ombyggnad tedde sig snart som en nödvändighet och genomfördes 1932. Numera räknar denna »den stora orgeln» 22 stämmor av vilka väl knappt en enda från 1918 är kvar i oförändrat skick. I detta skick torde den vara tämligen enastående i vårt land och står värdigt vid den Ekengrenska orgelns sida. Slutligen byggdes 1939 en liten kororgel i

omgången bakom altaret, avsedd för ackompanjemang av kören. Den räknar bara två stämmor, en Gedakt 8' och en Principal 4', utförd av Frobenius, som också byggt om den stora orgeln. Men vilka stämmor! De två fylla hela kyrkan med sitt välljud.

Det säger sig självt, att dessa omständigheter utgöra de allra gynnsammaste betingelser för kyrkomusikaliska studiekurser och »veckor» av olika slag. Sådana förläggas också emellanåt till Båstad. Särskilt skola vi här dröja vid koralveckorna som anordnades av Lunds stifts kyrkosångens vänner 1933, 1934, 1935 och 1938. Dessa koralveckor avsågo att förhjälpa till djupare inträngande i den gregorianska och lutherska koralens utövning i mässmusik och tidegårdsmusik. Det saknades minsann icke motstånd bland präster och kyrkomusiker. »Vad skall du göra i sommar?» »Jag skall fara på koralveckan i Båstad». »Du är inte klok». Replikskiftet lär ha ägt rum i en korridor i Kungl. Musikaliska Akademien mellan två kolleger och är ganska signifikativt. 1942 hade de principer som lågo bakom koralveckorna praktiskt taget fullständigt accepterats av mässmusikkommittén och äro nu lagfästa!

Jag minns med vilken förväntan jag for ned till den första koralveckan. Aldrig ha mina förhoppningar varit så stora och aldrig ha de blivit så överträffade! Ingenting var utelämnat åt stunden, allt in i minsta detalj genomtänkt. Psalmer, tidegårds- och mässmelodier, orgelmusik och körsånger bildade ett helt av synnerligen sällsynt slag. Med många såg jag här en av framtidens linjer för svenska kyrkans gudstjänstliv. När man nu efteråt i minnet går igenom dessa högtider och läser igenom programbladen — bl. a. fullständiga förteckningar över alla orgelstyckenas registreringar! — börjar man förstå att här utfördes verkliga storverk. »Båstadandan» har kommit att märkbart påverka den kyrkomusikaliska och liturgiska uppfattningen i vårt land, det är alltför uppenbart för att på allvar kunna bestridas.

Det är alltid svårt att ifråga om dylika ting tala om enskildheter. Man vet ofta icke vad man skall utvälja. Kanske står för mig Koralveckan 1934 som den minnesrikaste. Då var nog till slutningen störst. De föredrag som detta år höllos — det dagliga föredraget handlade alltid om någon central, kyrklig fråga — etsade sig särskilt in i minnet, kyrkoherde Peters' »Kyrkoliv och trosbekännelse» och kyrkoherde Blomquists »Kyrkoliv och syn-dabekännelse». 1935 blev minnesrik särskilt genom de utländska

deltagarnas insats. Vem minns icke dr. Buchholtz' gripande tal om förhållandena i Tysklands evangeliska kyrka!

Det som väl ändock gjorde Båstadveckorna till det de blevo, var nog Runbäcks orgelmusik. Det andra kunde ju tänkas även på andra platser. Här gavs de mest livgivande impulser. Det tvärsnitt genom den orgelmässigt behandlade koralen genom tiderna, som här gavs, öppnade nog för mången dörren till djupare förståelse för orgelns möjligheter i gudstjänstlivet. Detta tvärsnitt omfattade praktiskt taget hela orgelmusikens historia ända fram till vår egen tid. Man häpnade över den konstnärligt behandlade orgelkoralens möjligheter att naturligt inlemma sig i gudstjänstens sammanhang och förstod, hur ytligt och summariskt orgelns insats i liturgien ofta behandlats.

Icke heller den vokala delen av programmen innehöll något som var tillkommet på en höft. Många av de liturgiska melodier, åt vilkas restaurerade gestalt vi nu glädja oss, torde för första gången ha prövats till gudstjänstbruk under koralveckorna i Båstad. Men ändock var ju tidegården hela tiden centrum, och vad Båstad i detta avseende betytt, torde svårligen kunna överskattas. Vi ha ju under de sist förflutna tio åren fått bevittna tidebörens häpnadsväckande utbredning, och säkert är att också här Båstad varit ett synnerligen viktigt led i utvecklingen. Men det skulle föra för långt att här närmare ingå på detta kapitel, som är ett under för våra ögon.

Det hade knappast varit möjligt att genomföra detta, om icke det mesta av vad som förhades på koralveckorna varit »normalt» i Båstads kyrkoliv. Completorium har på somrarna, om jag ej är fel underrättad, hållits i Båstad sedan år 1928. Länge ha också onsdagskonserterna varit en stående institution. Då framföres under en timmes musikstund regelbundet de stora mästarnas orgelverk omväxlande med körsånger. Det mesta av Runbäcks produktion har tillkommit direkt för gudstjänstens behov i församlingskyrkan. Bara detta ställer Båstad i särklass.

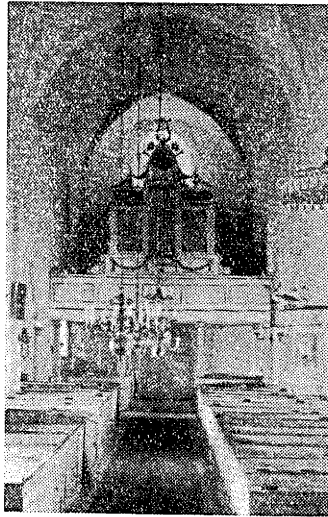
En liten detalj i själva gudstjänstskicket måste här omnämnas. Det är den böneklämtning som alltid äger rum omedelbart efter sista psalmen med tre gånger tre klämtslag. Denna anordning — den lär ha förekommit tidigare i svenskt gudstjänstliv i Dalarna — ger en sällspord stillhet åt den tysta bönen. Inte bara för gudstjänstdeltagarna har den betydelse utan ock för hela bygden, som

på detta sätt underrättas om vad som just nu förehaves i helgedomen.

Dessa rader vilja vara en hyllning till vad som för en liturgiskt och kyrkomusikaliskt inriktad präst, organist eller lekman innefattas i ordet »Båstad». Vi veta att bakom det mesta av detta står ett märkesnamn i svenskt gudstjänst- och kyrkomusikliv i nutiden: Albert Runbäck som i dagarna firar halvsekeldagen i sin levnad. Må hälsa, krafter och mod förlänas honom att fortsätta sin inspirerande gärning. Allas våra välsignelseönskningar följa honom. Tack för vad du varit och är i kyrkans tjänst!

L. Lindhagen.

Båstads kyrka.

II.

Den Apostoliska Bekännelsens Brödraskap — Sodalitium Confessionis Apostolicæ — S. C. A. — firar i år sitt 25-års jubileum, liksom Societas Sanctæ Birgittæ. De »Stilla Dagar», som från början varit en av Brödraskapets arbetsformer, ha alla dessa år — »mindre ett», som det heter i Skriften — varit förlagda till Båstad.

Här är icke tillfälle att angiva de Stilla Dagarnas uppgift och betydelse. Deltagarna ha hittills varit idel präster, de flesta från Lunds stift. Huvudsaken har varit samling kring Ordet och Sakramentet. Nattvardsfirande, tidegärder, meditationer jämte broderliga samtal och umgängelse ha präglat dessa dagar, där *Silentium* råder till varje dags Sext. Ett föredrag har i regel ansetts nog. Offentlig gudstjänst har hållits en kväll. Stiftets biskop liksom ärkebiskopen ha flera gånger varit deltagare.

Den gamla sköna kyrkan, till vars prydande även Brödrskapet haft glädjen bidraga, har blivit oss kär och vi ha haft en idealisk förläggning i Skånegården, vars förnäma, halvt klosterlika byggnad upplåtits för oss genom ingenjör Ludvig Nobels välvilja.

En bidragande orsak till att Båstad blivit för oss den ideala mötesplatsen är kyrkans organist *Albert Runbäck*, som under alla dessa år intresserat sig för och osjälviskt hjälpt oss med våra gudstjänster.

Att tidegärderna numera i regel *läsas* i Båstad, utan orgel, är inte hans fel utan vårt. På grund av den växlande sammansättningen av deltagare har samsjungningen bland de närvarande ofta varit otillfredsställande. Min mening är dessvärre, att gregoriansk sång aldrig kan bli församlingssång. Jag talar därvid i fåvitsko, ty jag saknar musikkultur, vilken sida av prästutbildningen på min tid fullständigt försummades. I benediktiner-kloster har jag hört den gregorianska koralen och lärt mig älska den. Men *en* sak är att höra män, som leva i daglig tempelsång, sjunga dessa svåra melodier som den naturligaste sak i världen; en annan är att höra en tillfälligt sammansatt församling tveksamt och osäkert följa några försångare. När inte min numera avlidne vän Pater Menzinger kunde få menigheten i Jesu Hjärtas kyrka i Köpenhamn att sjunga gregorianskt, misströstar jag om varje svensk församling i den delen och föredrar vacker läsning framför ful sång, även i vår svenska högmässa.

Albert Runbäck bereder oss emellertid stor glädje med sin kyrkliga konst vid orgeln och sin inlevelse i våra övriga gudstjänster. Man talar om att orgeln skall beledsaga sången, icke leda den. Men det bästa är, tycker jag, ett både-och, icke ett antingen-eller. Vi minnas med tacksamhet och glädje den uppbyggelse som ligger i ett *Sanctus* eller ett *Agnus Dei*, när Runbäck sitter vid orgeln. Mäktig är också stämningen när vi, samlade i koret efter den offentliga gudstjänsten, tillsammans sjunga

och spela »Vår blick mot helga berget går», där Edvard Evers' ord och Otto Olssons melodi sammansmälta till fulländad, modern kyrklig konst.

I de Stilla Dagarnas andaktsliv ingår alltid en musikstund i kyrkan med förnämliga prov på Albert Runbäcks konst. Den lilla kören av unga, friska röster, samlad kring kororgeln, visar också vad en skicklig, hängiven organist och körledare kan uträtta med små medel.

Då »Svenskt Gudstjänstliv» velat hedra den stilla, försynta personlighet, som gjort Båstad till ett kyrkomusikaliskt centrum, och lyckönska Albert Runbäck till hans 50-årsdag, är det en glädje för S. C. A. att tacksamt deltaga däri genom

Albert Lysander.